

Kamerstuk, nr. ...

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld ... september 2020

Binnen de vaste commissie voor Europese Zaken bestond bij een aantal fracties de behoefte om aan de minister van Buitenlandse Zaken enkele vragen en opmerkingen voor te leggen met betrekking tot de geannoteerde agenda Raad Algemene Zaken dd 22 september (Kamerstuk 21501-02 nr. 2195), Antwoorden op vragen commissie over de geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken dd. 15 juli 2020 en het verslag van de videoconferentie van de leden van de Raad Algemene Zaken van 16 juni 2020 (Kamerstuk 21501-02-2186), Verslag van de videoconferentie van de leden van de Raad Algemene Zaken van 15 juli 2020 (Kamerstuk 21501-02 nr. 2188) en het Raadsmandaat Conferentie over de toekomst van Europa (Kamerstuk 35403 nr. 12).

Het kabinet heeft op de vragen en opmerkingen geantwoord bij brief van ... september 2020. De vragen en opmerkingen van de fracties en de antwoorden van het kabinet zijn hieronder afgedrukt.

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Veldman

Adjunct-griffier van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Buisman

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken (RAZ) van 22 september 2020. Zij hebben hierbij nog enkele vragen.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken (RAZ) van 22 september 2020 en hebben daarover enkele vragen.

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda aan voor de Raad Algemene Zaken van 22 september 2020. Deze leden hebben nog enkele vragen.

De leden van de GroenLinks-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken (RAZ) van 22 september 2020. Zij hebben hierbij nog enkele vragen.

De leden van de SP-fractie hebben de geannoteerde agenda van de aankomende Raad Algemene Zaken van 22 september kritisch gelezen. De leden hebben hier nog een aantal vragen over.

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken (RAZ) van 22 september aanstaande.

Meerjarig Financieel Kader 2021-2027

De leden van de VVD-fractie hechten grote waarde aan respect voor rechtsstatelijkheid binnen de Europese Unie (EU). Deze leden zijn daarom verheugd om te lezen dat het kabinet zich blijft inzetten voor een sterke en effectieve koppeling tussen de ontvangst van EU-middelen en de naleving van rechtsstatelijkheidsbeginselen. Zeker gezien bepaalde ontwikkelingen zoals het instellen van homovrije zones in Polen, zien de leden van de VVD-fractie graag een verdere versterking van de conditionaliteit ten aanzien van rechtsstatelijkheid als randvoorwaarde voor landen om aanspraak te kunnen maken op het herstellfonds. Welke maatregelen zou de Europese Commissie straks bijvoorbeeld kunnen nemen? Heeft het kabinet hier concrete doelen voor ogen, zo vragen de leden van de VVD-fractie? Kan het kabinet aangeven wanneer hier meer duidelijkheid over is? De leden van de VVD-fractie zijn ook benieuwd of het kabinet stappen gaat zetten om eigenstandig toe te kunnen zien op de hervormingen van lidstaten die een beroep doen op EU-middelen. Is het kabinet voornemens hier mensen voor aan te stellen? Of heeft het kabinet hier andere ideeën voor?

De leden van de CDA-fractie verzoeken het kabinet om bij het Duits EU-voorzitterschap aan te dringen op meer transparantie omtrent het onderhandelingsproces rondom het Meerjarig Financieel Kader 2021-2027 en het Herstelfonds. Het Duits voorzitterschap zal de Raad informeren over de voortgang van de onderhandelingen. Deze leden verzoeken het kabinet aan te geven wat het mandaat van het Duitse voorzitterschap is en of en wanneer het Nederlandse kabinet daarmee kan instemmen. De leden van de CDA-fractie verzoeken het kabinet vervolgens om hier in het verslag van de Raad uitgebreid verslag van te doen. De leden van de CDA-fractie hebben een aantal specifieke vragen over het MFK. De leden van de CDA-fractie vragen aan het kabinet of deze kan toelichten waarom in het voorliggende voorstel de administratieve lasten ten opzichte van het huidige MFK omhooggaan met 2 miljard euro naar 73 miljard euro. In de conclusies worden de instellingen opgeroepen een efficiëncyslag te maken. Het Europees Parlement besluit vanwege de toenemend aantal Covid-19-gevallen niet in Straatsburg te vergaderen. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet of het misschien een idee is om weer eens over de rol van Straatsburg te beginnen? Er komt een monitoring en rapportage op de klimaatuitgaven, de leden van de CDA-fractie vragen het kabinet hoe deze gaat plaatsvinden en door wie deze wordt uitgevoerd. In de conclusies wordt gesteld dat het Europees Openbaar Ministerie (EOM) adequaat toegerust moet worden om de financiële belangen van de Europese Unie te beschermen. De leden van de CDA-fractie vragen een toelichting hierop en de garantie dat de bevoegdheden van het EOM niet worden uitgebreid. Er gaat 444 miljoen euro naar de Landen en Gebieden Overzee (LGO). De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet in hoeverre Nederland hier aanspraak op maakt? Ten slotte verzoeken de leden van de CDA-fractie het kabinet een tijdsplan te geven van de onderhandelingen over het Herstelfonds en de wijze waarop het kabinet formele goedkeuring aan het parlement gaat vragen. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet hoe het verdrag eruit zal gaan zien. Voorts vragen de leden van de CDA-fractie of het kabinet al enig inzicht kan geven in de hervormingsplannen van de regeringen?

De leden van de D66-fractie zijn verheugd dat er een Raadsakkoord is bereikt over een ambitieus Europees Herstelfonds. Het gezamenlijk aangaan van schuld met EU-partners om subsidies en leningen te verstrekken aan landen in nood door de coronapandemie en het introduceren van nieuwe eigen middelen zijn belangrijke stappen die nodig zijn om Europa uit de crisis te halen, zo vinden de leden van de D66-fractie. Nederland kan enkel herstellen, als

de hele EU herstelt. Het Eigen Middelenbesluit (EMB) moet nog goedgekeurd worden door de nationale parlementen. Welke nieuwe eigen middelen worden voorgesteld in dit pakket? Wanneer verwacht het kabinet een Goedkeuringswet aan de Tweede Kamer voor te leggen? Is deze al in voorbereiding? Hoeveel geld is per jaar voorzien (bij benadering) om op te halen per nieuw eigen middel dat voorgesteld is? Kan het kabinet (bij benadering) uiteenzetten welke gevolgen het voor de afdracht zou hebben, als we deze nieuwe eigen middelen *niet* zouden introduceren, zo vragen de leden van de D66-fractie? Op welke termijn voorziet het kabinet dat deze nieuwe eigen middelen daadwerkelijk Europees ingevoerd zullen worden? De leden van de D66-fractie vernemen verder dat lidstaten al op 15 oktober 2020 een eerste overzicht van plannen dienen aan te leveren bij de Europese Commissie om aanspraak te maken op middelen uit het Recovery and Resilience Facility (RRF). Welke plannen zal Nederland aanleveren? Hoe wordt de Tweede Kamer hierbij betrokken? Kan het kabinet een afschrift van deze plannen toezenden, zo vragen de leden van de D66-fractie? Welke hervormingen als geadviseerd aan Nederland vanuit het Europees Semester overweegt het kabinet door te voeren, op het moment dat ze aanspraak wil maken op middelen uit dit fonds? Deze leden zijn wel kritisch op twee punten in het bereikte akkoord over het nieuwe MFK. Het Europees Parlement is ook kritisch op deze punten. Ten eerste zijn de broodnodige hervormingen (minder geld naar landbouw en/of cohesie, en meer naar innovatie, kennis, onderzoek, defensie) beperkt gelukt. Hoe gaat het kabinet zo snel mogelijk uitvoering geven aan de motie Sjoerdsma/Bruins (Kamerstuk 21501-20 nr. 1585) over het budget voor Horizon Europa verhogen? Ten tweede zijn deze leden teleurgesteld over de vage en onduidelijke tekst over rechtsstaatconditionaliteit in de Europese raadsconclusies van juli, waar elk land nu zijn eigen uitleg aan geeft. Het is daarom van groot belang dat deze conclusies nader uitgewerkt worden. Ook het Europees Parlement heeft stevige rechtsstatelijkheidswaarborgen als voorwaarde voor instemming met het MFK gesteld. Hoe zal het kabinet in de Raad zo snel mogelijk met gelijkgestemde lidstaten het initiatief te nemen om de Raadsconclusies zo uit te werken dat lidstaten die zich niet aan de rechtsstaatprincipes houden onder het nieuwe MFK daadwerkelijk geen Europese subsidies meer krijgen?¹

De leden van de SP-fractie constateren dat bij deze Raad Algemene Zaken zal worden stilgestaan bij de stand van zaken over het MFK en Herstelfonds akkoord tezamen met het Eigenmiddelenbesluit. De leden vragen het kabinet wat de precieze planning is voor de verdere onderhandeling van deze stukken. Wanneer is de Europese Raad weer aan zet? Wanneer kan de Tweede Kamer hier informatie over verwachten, vragen de leden van de SP-fractie? Kan het kabinet een totaaloverzicht maken van de kosten die Nederland moet maken op basis van het huidige akkoord? Kan hierin een duidelijk overzicht worden gegeven van verwachte ontvangsten en uitgaven, vragen de leden van de SP-fractie?

De leden van de SP-fractie constateren dat het Europees Parlement zich inzet om zeker 100 miljard euro extra uit te geven bovenop het huidige akkoord van ruim 1800 miljard euro. Wat gaat het kabinet doen op het moment dat het Europees Parlement een hogere begroting uit onderhandelt met de vertegenwoordiging van de Europese Raad? Wat is de verwachting van het kabinet over de uitkomst, zo vragen de leden van de SP-fractie?

Ten aanzien van het Meerjarig Financieel Kader lezen de leden van de ChristenUnie-fractie met instemming dat het kabinet zich zal blijven inzetten voor een sterke en effectieve koppeling tussen de ontvangst van EU-middelen uit het MFK en het herstelinstrument en de naleving van rechtsstatelijkheidsbeginselen. De leden van de ChristenUnie-fractie vragen het

¹ Zie ook de motie Sjoerdsma/Van der Graaf, Kamerstuk 21501-20 nr. 1584

kabinet welke concrete mogelijkheden zij daartoe zien na de afspraken die hierover bij de Europese Raad in juli zijn gemaakt.

Voorbereiding Europese Raad van 24-25 september en 15-16 oktober 2020

De Europese Raad van 24-25 september gaat onder meer over het Europese buitenlandbeleid. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet aan te geven waarom het niet lukt om Wit-Rusland harde sancties op te leggen vanuit de EU. Tevens vragen deze leden het kabinet om aan te geven of de berichtgeving klopt dat Griekenland verdere acties richting Wit-Rusland tegenhoudt vanwege het uitblijven van Europese sancties richting Turkije. De leden van de CDA-fractie verzoeken het kabinet om er in de Raad voor te pleiten elke hulp aan de Baltische staten te verlenen die nodig is in de opvang van politieke vluchtelingen uit Wit-Rusland en bovendien tot overeenstemming te komen om Wit-Rusland sancties op te leggen. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet voorts of het mogelijk is om gezamenlijk nieuwe verkiezingen te eisen en persoonsgerichte sancties op te leggen.

De leden van de CDA-fractie maken zich grote zorgen over de oplopende spanningen tussen Griekenland en Turkije. Deze leden vragen het kabinet aan te geven welke stappen er worden genomen om te de-escaleren en een gesprek tussen Griekenland en Turkije te initiëren. Deze leden verzoeken het kabinet om de Griekse regering hierin vanuit de EU te ondersteunen. Ook vragen zij het kabinet welke gevolgen deze escalatie van spanningen tussen twee NAVO-bondgenoten heeft voor de samenwerking in NAVO-verband.

De leden van de D66-fractie zijn ernstig teleurgesteld dat de Raad nog steeds geen overeenstemming heeft bereikt over het instellen van sancties tegen enkele individuen in Belarus. Dat het instellen van persoonsgerichte sancties tegen enkele personen die verantwoordelijk zijn voor geweld tegen vreedzame demonstranten en ernstige verkiezingsfraude nu geblokkeerd wordt door één of twee landen vanwege hun belangen in een ander conflict, ondermijnt de geloofwaardigheid en de daadkracht van de EU in zeer ernstige mate. Is het kabinet het daarmee eens, zo vragen de leden van de D66-fractie? Is het kabinet bereid op te roepen tot directe instelling van deze sancties? Mocht dit niet met unanimititeit kunnen, is het kabinet dan bereid een ad hoc coalitie in Europa te vormen waarmee het samen wél sancties kan instellen? De leden van de D66-fractie merken op dat het vooruitzicht van deze sancties nog geen enkel effect heeft gesorteerd in Belarus, de intimidaties, het geweld, arrestaties en het uitzetten van journalisten gaat onverminderd door. De leden van de D66-fractie vragen het kabinet dan ook bij deze Raad Algemene Zaken het voortouw te nemen om overeenstemming te bereiken alvast een tweede sanctiepakket voor te bereiden, mocht het eerste pakket niet tot het gewenste resultaat leiden. Is het kabinet daartoe bereid? De leden van de D66-fractie merken op dat Rusland openlijk zinspeelt op militaire bemoeienis in Belarus. De EU moet Rusland duidelijk maken dat dit onacceptabel is, en dat eventuele stappen in deze richting zeer negatieve lange termijn gevolgen voor Rusland zullen hebben. De toekomst van Belarus is aan de bevolking van Belarus. Deelt het kabinet deze mening? Is het kabinet bereid de EU-partners op te roepen om maatregelen richting op tafel te leggen, om duidelijk te maken welke negatieve gevolgen dit zou hebben? Deelt het kabinet de opvatting van Duitsland dat de NS2-pijpleiding onderdeel van zo'n maatregelenpakket moet zijn? Verder maken de leden van de D66-fractie zich ernstige zorgen over de spanningen tussen Griekenland en Cyprus enerzijds, en Turkije anderzijds. Een dergelijk conflict met militaire dreigingen tussen NAVO-partners is zeer ernstig. De leden van de D66-fractie wijzen erop dat vreedzame conflictbeslechting niet alleen in het belang is van alle partijen in dit conflict, maar voor de gehele EU en de gehele NAVO. Welke mogelijkheden ziet het

kabinet om bij te dragen aan vreedzame geschillenbeslechting? Kan hier bijvoorbeeld een rol weggelegd zijn voor het Internationaal Gerechtshof, zoals ook succesvol gebruikt is bij een maritiem grensconflict tussen Duitsland, Denemarken en Nederland in de jaren '60?

De leden van de SP-fractie vragen het kabinet wanneer zij een brief kunnen verwachten over de insteek van het kabinet voor de agenda van de Europese Raad van 24 en 25 september.

Tijdens deze Raad Algemene Zaken zullen ook de Europese Raden van september en oktober voorbereid worden. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen zich af wat de inzet van het kabinet zal worden ten aanzien van het onderwerp buitenlands beleid, nu dit onderwerp zich zal toespitsen op onder meer Turkije. Zal het kabinet aandringen op eensgezinde steun van alle lidstaten voor Griekenland, nu Turkije er steeds blijk van geeft de territoriale wateren van Griekenland niet te respecteren? Waaruit zou die steun volgens het kabinet moeten bestaan, vragen de leden van de ChristenUnie-fractie?

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen het kabinet ook wat volgens hen de inzet ten aanzien van Wit-Rusland moet zijn? Hoe kan het regime-Loekasjenko volgens het kabinet het meest duidelijk worden gemaakt dat geweld tegen de burgers onacceptabel is en hoe kunnen de lidstaten gezamenlijk Rusland ervan weerhouden zich militair te mengen in de situatie, openlijk dan wel heimelijk?

Mogelijk zal de Europese Raad in september ook spreken over China, zo lezen de leden van de fractie van de ChristenUnie. Deze leden achten dit een heel belangrijk onderwerp en zijn van mening dat de omvang en systematiek van de Chinese mensenrechtenschendingen zwaarder zouden moeten meewegen voor de verhouding die de Europese Unie tot China kiest. Is het kabinet dat met de leden van de ChristenUnie-fractie eens. Zo ja, hoe gaat het kabinet zich er bij de Raad Algemene Zaken voor inzetten dat dit onderwerp de juiste plaats op de agenda krijgt van de Europese Raad in september, vragen de leden van de ChristenUnie-fractie?

Toekomstige relatie VK

De leden van de VVD-fractie zijn bezorgd over het wetsvoorstel dat premier Johnson op woensdag 9 september jl. heeft gepresenteerd. Wat is de kabinetsappreciatie van dit voorstel? In hoeverre zou dit volgens het kabinet effect kunnen hebben op de achtste onderhandelingsronde tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk (VK), zo vragen deze leden?

De leden van de CDA-fractie maken zich grote zorgen over de ontwikkelingen omtrent de Brexit-onderhandelingen, temeer dat door het ondermijnen van het terugtrekkingsakkoord door het VK ook de toekomstige relatie zeer ongewis blijft. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet wat het Europese *back up*-plan is wanneer de Britten zich niet houden aan de afspraken over de Ierse grens en andere afspraken uit het terugtrekingsakkoord. Worden er dan bijvoorbeeld grenzen ingesteld door de Ieren op verzoek van de EU en wat zijn daarbij de verschillende opties, zo vragen de leden van de CDA-fractie? En wat zijn de voorwaarden waaronder de EU onderhandelt over een handelsakkoord, zo vragen deze leden?

Tevens vragen de leden van de CDA-fractie welke consequenties een *no deal* heeft voor de Nederlandse visserijsector? De leden van de CDA-fractie vragen of er flankerend beleid in de maak is wanneer het op een *no deal* uitloopt? De Britten zijn afhankelijk van de Europese afzetmarkt wat betreft de door de Britse vloot gevangen vis; blijft deze markt in stand of in

hoeverre zouden Europese vissers en in het bijzonder Nederlandse vissers de afzet gegarandeerd kunnen worden boven de Britse? De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet hoe de relatie tussen het VK en de EU en tussen het VK en Nederland in het geval van een *no deal* in 2021 en daarna vorm gegeven gaat worden, kan en gaat Nederland dan zelf onderhandelen of geldt er dan nog steeds een EU27-discipline. Kan het kabinet dus aangeven hoe we in dat geval onze nieuwe relatie met VK gaan vormgeven. De leden van de CDA-fractie vragen voorts aan het kabinet om in kaart te brengen welke gevolgen een *no deal* heeft voor het Nederlandse justitiële systeem. Tot slot verzoeken de leden van de CDA-fractie het kabinet om aan te geven of *no deal* nu het centrale scenario is, en of de NVWA, de douane en de Koninklijke Marechaussee dit aankunnen.

De leden van de D66-fractie hebben met verbazing kennisgenomen van de voornemens van de regering Johnson om bij wet af te wijken van het eerder overeengekomen uittredingsakkoord. Kan het kabinet reageren op dat voornemen, zo vragen deze leden? Is het kabinet het eens met de opvatting dat dit tegen het uittredingsakkoord ingaat? Deelt het kabinet de mening dat deze opstelling de geloofwaardigheid van het Verenigd Koninkrijk schaadt, zo vragen de leden van de D66-fractie? Is het kabinet van mening dat in Unieverband juridische stappen ondernomen moeten worden tegen het Verenigd Koninkrijk, mocht het VK daadwerkelijk over gaan tot adoptie van deze wet? Welke andere oplossingen ziet het kabinet, zo vragen de leden van de D66-fractie? Deze leden lezen in de geannoteerde agenda dat de onderhandelingen in constructieve sfeer plaats zouden vinden. Is dat nog steeds het geval? Tevens hebben de leden van de D66-fractie zorgen over de voorbereiding van de Brexit in Nederland. De situatie is nu wel anders dan een jaar geleden. Toen was het *no deal*, óf een transitieperiode waarbij voorlopig niets verandert. Nu, hoe dan ook, ook in het geval dat er toch wél een handelsverdrag ligt, gaat er veel veranderen: de Britten verlaten immers sowieso de douane-unie en de interne markt. Dat betekent grote veranderingen voor onze havens, de douane en exportbedrijven, terwijl bedrijven in deze corona-tijd wel wat anders aan hun hoofd hebben. Bovendien kunnen deze leden zich ook wel voorstellen dat bedrijven inmiddels wat Brexit-moe zijn. Volgens de Kamer van Koophandel was begin dit jaar 32% van de bedrijven die zaken doen met het VK, goed voorbereid.² Wat is de reactie van het kabinet daarop? Is het kabinet daar tevreden mee? Heeft het kabinet inmiddels meer recente cijfers, zo vragen de leden van de D66-fractie? Welke indruk heeft het kabinet van de Brexitvoorbereiding van bedrijven gevestigd in Nederland die handelen met het VK? Hoe staan we ervoor? Kan het kabinet gedetailleerd met tijdspad het communicatieplan (waaronder eventuele mediacampagnes voor ondernemers) uiteenzetten? Ook merken de leden van de D66-fractie op dat Rotterdam een groot logistiek knooppunt is, waar niet alleen Nederlandse bedrijven handelen met het VK, maar ook de Poolse buschauffeur met een Franse lading arriveert. Ook hij dient zijn papieren op orde te hebben in de haven. Hoe zorgt het kabinet er voor dat ook niet-Nederlandse bedrijven voorbereid zijn op de Nederlandse exportregels en Rotterdam op 1 januari 2021 niet één grote chaos wordt? Welke gevolgen heeft het voornemen van de regering Johnson inzake het uittredingsakkoord voor de Nederlanders daar? Mocht de regering Johnson in deze route volharden, welke juridische consequenties zou dat hebben voor de rechten van al deze Nederlanders, zo vragen deze leden? Heeft het kabinet dit voorzien, en welke maatregelen neemt zij om eventuele negatieve consequenties voor deze groep te voorkomen? Verder vragen de leden van de D66-fractie graag hoeveel van de 930FTE extra douaniers op 1 januari 2021 operationeel inzetbaar zijn? Verder vernemen de leden van de D66-fractie graag van het kabinet hoe het er op dit moment voor staat met de uitwerking van de afspraken in het uittredingsakkoord in Nederland. Hoeveel Britten in

² Kamer van Koophandel, *voorbereiding op Brexit stabiliseert*, 24 januari 2020 <https://www.kvk.nl/over-kvk/media-en-pers/nieuws-en-persberichten/voorbereiding-op-brexit-stabiliseert/>

Nederland hebben een nieuwe verblijfsstatus aangevraagd? Hebben zij inmiddels allemaal een brief van de IND ontvangen? Hoe veel van hen hebben daadwerkelijk een nieuwe verblijfsstatus nu, zo vragen deze leden?

De fractieleden van GroenLinks maken zich zorgen over de ontwikkelingen in de Brexit-onderhandelingen, gezien premier Johnson telkens laat weten dat er geen twijfel bestaat over een 'No-deal' Brexit wanneer er niet binnen de komende weken vorderingen worden gemaakt. Hoe beoordeelt het kabinet de presentatie van de Britse regering van een nieuwe wet met betrekking tot de Noord-Ierse grens, die afspraken van het uittredingsakkoord schendt, vragen de leden van de GroenLinks-fractie?³ Deelt het kabinet de mening van de leden van de GroenLinks-fractie dat een dergelijke wet een schending van internationaal recht zou opleveren en het vertrouwen in de Britse regering als onderhandelingspartner schaadt?⁴ De leden van de GroenLinks-fractie vragen het kabinet: welke juridische stappen zou de EU moeten nemen indien het VK zich niet houdt aan de gemaakte afspraken? Kan het kabinet tevens een stand van zaken geven van in welke mate het Nederlandse bedrijfsleven en overheidsorganisaties voorbereid zijn op een harde Brexit? Gaan deze voorbereidingen onverminderd door, vragen de leden van de GroenLinks-fractie?

De leden van de SP-fractie zien dat er bij de aankomende Raad Algemene Zaken een grote rol is weggelegd voor het bespreken van de huidige stand van zaken omtrent de toekomstige relatie met het VK. Ook lezen deze leden veel negatieve berichtgeving over de sfeer en het gebrek aan geboekte progressie bij het handelsakkoord met het VK. De leden van de SP-fractie vragen het kabinet wat de lezing is van deze berichten. Klopt het dat het VK van plan is zelfs zijn handtekening onder het terugtrekkingsakkoord weg te gaan halen als er eind dit jaar geen handelsakkoord ligt? Bij welke onderwerpen ziet het kabinet zelf momenteel de meeste frictie, vragen de leden van de SP-fractie? Waarom is er vanuit de Europese Unie zo'n terughoudendheid voor het sluiten van deelakkoorden? Wordt het gezien de huidige situatie geen tijd om deze koppige houding te heroverwegen, vragen de leden van de SP-fractie? Welke onderdelen zijn momenteel binnen Nederland nog het minst goed voorbereid op een *no-deal* Brexit? Hoe reëel acht het kabinet de kans dat een *no-deal* realiteit gaat worden, vragen de leden van de SP-fractie?

Tijdens deze Raad Algemene Zaken zal ook de Europese Raad van oktober voorbereid worden, zo lezen de leden van de ChristenUnie-fractie in de geannoteerde agenda. Brexit zal daarbij zonder twijfel hoog op de agenda komen. Hoe beoordeelt het kabinet de plannen van de Britse regering voor een wet die de bepalingen van het terugtrekkingsakkoord anders uitlegt dan is afgesproken? Wat betekent dit volgens het kabinet, ook voor de toekomstige verhoudingen met het VK? Vergt deze ontwikkeling dat Nederland en de EU hun voorbereidingen voor een *no deal*-Brexit nog aanpassen of zijn de bestaande plannen toereikend, vragen de leden van de ChristenUnie-fractie? De leden van de ChristenUnie-fractie beseffen dat een *no deal* per 1 januari 2021 ook ingrijpende gevolgen voor de Nederlandse visserij heeft. Is de sector daar volgens het kabinet voldoende op voorbereid? Wat kan het kabinet doen om de sector hierin bij te staan, vragen de leden van de ChristenUnie-fractie?

³ <https://publications.parliament.uk/pa/bills/cbill/58-01/0177/20177.pdf>

⁴ <https://www.euronews.com/2020/09/09/how-does-boris-johnson-s-new-brexit-bill-violate-international-law->

Wetgevingsprogrammering

De leden van de SP-fractie vragen het kabinet of er te zijner tijd een appreciatie gestuurd kan worden van de *Letter of Intent* en de toespraak van Europese Commissievoorzitter Ursula von der Leyen over de Staat van de Unie, gepland op 16 september.

COVID-19-maatregelen

De leden van de D66-fractie delen de opvatting van het kabinet dat er een gemeenschappelijk Europees afwegingskader moet komen met afgestemde indicatoren en signaalwaarden om adequaat in te spelen op veranderende gezondheidssituaties. Dat verschillende EU-landen verschillende criteria gebruiken om bepaalde gebieden in de EU wel of niet van een oranje of rood reisadvies te voorzien, creëert een onnavolgbare lappendeken en levert veel praktische problemen. Welke obstakels verwacht het kabinet voordat tot zo'n afwegingskader overgegaan zal kunnen worden, zo vragen de leden van de D66-fractie? Gelet op de vaak lange tijd die het kost om tot overeenstemming te komen over dit soort zaken, vragen de leden van de D66-fractie het kabinet om tijdens de aanstaande RAZ de EU-partners hierin tot spoed te manen om zo snel mogelijk tot zo'n afwegingskader te komen. Is het kabinet daartoe bereid? De leden van de D66-fractie wijzen ook de verschillen die bestaan tussen reisadviezen voor landen naar buiten de EU. Dit was al problematisch voor de uitbraak van de pandemie; omdat verschillende reisadviezen leiden tot onduidelijkheid voor de reiziger. Bovendien is vaker voorgekomen dat het ene land een negatief reisadvies geeft, terwijl een andere EU-land dit niet doet voor dezelfde situatie. Deze leden hebben het kabinet daarom eerder al verzocht te pleiten voor de oprichting één Europees reisadvies, *naast* de meer specifieke nationale reisadviezen. Dat voorkomt onrust en onduidelijkheid bij reiziger én bij reisorganisaties. D66 staat niet alleen in deze oproep, ook de reisbrancheorganisatie ANVR en Thomas Cook hebben hier eerder voor gepleit. Is het kabinet het met de leden van de D66-fractie eens dat het wenselijk zou zijn om één Europees reisadvies te hebben, naast de nationale reisadviezen? Omdat de Europese Commissie nu voorstelt de standaarden voor reisadviezen binnen de EU gelijk te trekken, vragen de leden van de D66-fractie het kabinet om gelijktijdig de oprichting van één betrouwbaar reisadvies voor buiten de EU te bepleiten, en hiervoor draagvlak te vinden onder EU-partners. Is het kabinet daartoe bereid, zo vragen deze leden?

De leden van de SP-fractie constateren dat er ook zal worden gesproken over de COVID-19-maatregelen en de coördinatie vanuit de Europese Unie. Wat vindt het kabinet van de huidige coördinatie vanuit de EU omtrent nationale COVID-maatregelen, vragen de leden van de SP-fractie? Ziet het kabinet verbetering ten opzichte van de valse start die de Europese Commissie in de eerste maanden heeft gemaakt? Hoe gaat het kabinet zich inzetten om vanuit Nederland de coördinatie op dit punt te verbeteren, vragen de leden van de SP-fractie?

Stand van zaken artikel 7-procedures Polen en Hongarije

Kan het kabinet toelichten wat een geloofwaardige wijze is waarop de landen tegemoet dienen te komen aan de bestaande zorgen, zo vragen de leden van de VVD-fractie? Op welke termijn dienen de landen te voldoen aan de eisen van rechtsstaat, democratie en grondrechten?

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet naar de stand van zaken omtrent de artikel 7-procedures aangaande Polen en Hongarije. De leden van de CDA-fractie vragen bovendien

welke gevolgen de maatregelen omtrent de Covid-19 crisis in deze landen heeft op de rechtsstaat in betreffende landen en wat dat betekent voor de artikel 7-procedures.

De leden van de D66-fractie lezen dat de Raad zal stilstaan bij de stand van zaken ten aanzien van de artikel 7-procedures jegens Polen en Hongarije. Wat zal de inbreng van Nederland bij dit agendapunt precies zijn? Wat is de stand van zaken betreffende de hoorzittingen, en zal Nederland daartoe oproepen? Kan het kabinet tot slot reageren op de demonstraties in Bulgarije, zo vragen de leden van de D66-fractie?

De fractieleden van GroenLinks maken zich nog steeds ernstige zorgen om de zeer zorgwekkende situatie voor LHBTI'ers in Polen en de zelfverklaarde LHBTI-vrije zones, met name na de massale protesten van afgelopen maand en repressie van LHBTI-activisten.⁵ De leden van de GroenLinks-fractie steunen eerdere maatregelen, zoals het weigeren van Europese financiële steun vanuit voor de betreffende LHBTI-vrije zones vanuit het Europese Zustersteden project. Tegelijkertijd vult de Poolse regering deze korting van budgetten simpelweg zelf weer aan. De leden van de GroenLinks-fractie vragen zich af wat Nederland en de EU voor verdere stappen nemen om deze LHBTI-vrije zones te veroordelen en te bestraffen? Wat kan het kabinet zeggen over wat de EU gaat doen om Poolse LHBTI-activisten te beschermen en kan het kabinet, in het kader van het beschermen van onze Europese waarden en de rechtsstaat, een update geven over de voortgang van de artikel-7 procedure in Polen en in hoeverre deze anti-LHBTI-uitlatingen van de Poolse president hierbij betrokken worden, vragen de leden van de GroenLinks-fractie? In het kader van recente uitspraken van een Poolse associatie van rechters, die bang zijn dat de Poolse regering binnenkort de laatste onafhankelijke rechters probeert te ontslaan⁶, vragen de fractieleden van GroenLinks hoe het kabinet tegen deze ontwikkelingen aankijkt. Daarnaast vragen de leden van de GroenLinks-fractie hoe het kabinet aankijkt tegen de uitspraak van een Nederlandse rechtbank van eind juli om voorlopig geen verdachten meer uit te leveren aan Polen.

Ook de rechtsstaat in Hongarije staat nog altijd zwaar onder druk, constateren de leden van de GroenLinks-fractie. Deelt het kabinet de mening van de leden van de GroenLinks-fractie dat de Europese rechtsbeginselen en rechtsstaat beschermd moeten worden tegen intimidatie en bedreigingen, zoals die van de Hongaarse regering om niet akkoord te gaan met het Corona-herstelplan van de EU wegens opgenomen clausules over de *rule of law*?⁷ De leden van de GroenLinks-fractie vragen: wat is de inzet van het kabinet binnen de EU betreffende de Europese reactie op deze ontwikkelingen? Welke gevolgen voorziet het kabinet voor het Corona-herstelfonds en voor de artikel-7 procedure in Hongarije, als Hongarije dwars blijft liggen vragen de leden van de GroenLinks-fractie? Betreffende de artikel-7 procedure, stellen de fractieleden van GroenLinks tevens de vraag wanneer er binnen de Raad een hoorzitting wordt georganiseerd en wat daarbij de insteek van Nederland zal zijn? Tot slot vragen de leden van de GroenLinks-fractie: wat zijn de plannen en ambities van het Duitse voorzitterschap om de artikel-7 procedure nieuw leven in te blazen?

Tot slot maken de leden van de fractie van GroenLinks zich zorgen over berichten die hen bereiken vanuit Bulgarije, waar demonstranten slaags zijn geraakt met de politie en tientallen van hen zijn gearresteerd. De leden van de GroenLinks-fractie vragen hoe het kabinet aankijkt tegen de demonstraties tegen de Bulgaarse regering, en de zorgelijke ontwikkelingen met

⁵ <https://www.hrw.org/news/2020/08/07/poland-crackdown-lgbt-activists>

⁶ https://euobserver.com/news/149376?utm_source=euobs&utm_medium=email

⁷ <https://www.politico.eu/article/coronavirus-recovery-fund-hungary-rule-of-law-fight/>

betrekking tot de *rule of law*? Is het kabinet bereid zijn zorgen hierover te bespreken in de aankomende Raad Algemene Zaken, vragen de leden van de GroenLinks-fractie?

De leden van de SP-fractie constateren dat er ook gesproken zal worden over de stand van zaken van de artikel-7-procedures van Polen en Hongarije. De leden van de SP-fractie constateren dat de Europese Commissie kritiek heeft gekregen van een groot aantal Europarlementariërs voor de lakse houding die zij had ten opzichte van de massale arrestaties in Polen van LHBTI-rechtenactivisten. Wat vindt het kabinet zelf van dit optreden van de Europese Commissie, vragen de leden van de SP-fractie? Wat zegt dit over de huidige rechten van Polen met een homoseksuele geaardheid? Kan het kabinet reflecteren op de huidige staat van mediavrijheid in Hongarije, gezien het feit dat tientallen journalisten hun ontslag hebben ingediend na het ontslag van de hoofdredacteur van Index, vragen de leden van de SP-fractie?

De leden van de ChristenUnie-fractie delen de zorgen van het kabinet ten aanzien van de rechtsstaat in onder meer Polen en Hongarije. Wat betekenen de uitspraken van het Europees Hof van Justitie uit dit voorjaar volgens het kabinet en hoe hebben de betreffende landen hierop gereageerd?

Toekomst van Europa

De leden van de SP-fractie constateren dat er ook verder gesproken zal worden over de planning van de Conferentie over de toekomst van Europa. Wat is de laatste stand van zaken omtrent dit plan? Hoe ligt de discussie momenteel in Europa? Wat is de Nederlandse inzet geworden in deze discussie, vragen de leden van de SP-fractie?